

Bedömargruppens rapport Trekloverutvärdering omgång 8 Mittuniversitetet

Huvudområde	Examensnivåer
Yrkesexamen	Ämneslärare inriktning mot gymnasieskolan
Yrkesexamen	Ämneslärare baserad på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) (mot gymnasieskolan resp. åk 7-9)

Bedömargrupp omgång 8

Ordförande, extern bedömare, Stockholms universitet	Astrid Pettersson
Utvärderingsansvarig, Linnéuniversitetet	Lena Fritzen
Bitr. utvärderingsansvarig, Karlstads universitet	Jesper Haglund
Bitr. utvärderingsansvarig, Mittuniversitetet	Glenn Svedin
Extern bedömare, Linköpings universitet	Magnus Hultén
Extern bedömare, Umeå universitet	Johan Hansson
Extern bedömare, Malmö universitet	Bo Lundahl
Studentrepresentant, Karlstads universitet	Ellinor Falk
Studentrepresentant, Linnéuniversitetet	Sebastian Gustafsson-Persson
Studentrepresentant, Mittuniversitetet	Jennifer Bergman

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	3
2 Inledning	4
3 Yrkesexamen – Ämneslärarexamen	5
3.1 Sammanfattning och reflektioner för hela huvudområdet	5
3.2 Yrkesexamen – Ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan	6
3.2.1 De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell/relevant högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens.....	6
3.2.2 Beskrivning av arbetet med ämnesdidaktiska examensmål	7
3.2.3 Arbetet med första valda examensmålet:	9
3.2.4 Arbetet med andra valda examensmålet:	10
3.3 Slutsatser och rekommendationer – Ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan.....	11
3.4 Yrkesexamen – Ämneslärarexamen baserad på KPU	13
3.4.1 De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell/relevant högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens.....	13
3.4.2 Beskrivning av arbetet med ämnesdidaktiska examensmål	13
3.4.3 Arbetet med första valda examensmålet:	14
3.4.4 Arbetet med andra valda examensmålet:	14
3.5 Slutsatser och rekommendationer - Ämneslärarexamen baserad på KPU	15

1 Sammanfattning

Inom ramen för Treklöversamarbetet mellan Karlstads universitet (KAU), Linnéuniversitetet (LNU) och Mittuniversitetet (MIUN) har ämnesdidaktiken i Ämneslärarutbildningen (i ämnena engelska och historia) och i Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) vid MIUN utvärderats.

Ämneskompetensen och den högskolepedagogiska kompetensen bland undervisande lärare i ämnesdidaktik i de granskade ämnena på ämneslärarprogrammet och KPU vid MIUN är god. Lärarnas förankring i ämnesdidaktisk forskning och skolundervisning varierar mellan programmen och ämnena.

Undervisningen i engelska på ämneslärarprogrammet har en tonvikt på ämnesstudier, och den ämnesdidaktiska förankringen är svag. Det finns få inslag av ämnesdidaktisk teori, särskilt inom litteratur. Studenterna förbereds inte tillräckligt för VFU och den framtida lärarprofessionen inom centrala ämnesdidaktiska områden som planering av undervisning och betyg och bedömning. Det är positivt att ett arbete med att utveckla ämnesdidaktiken har initierats inom engelskämnet.

De ämnesdidaktiska studierna i historia på ämneslärarprogrammet kännetecknas av progression och kontinuitet. Studenterna utför relevanta uppgifter på områden som planering av undervisning, samt konstruktion och bedömning av elevuppgifter. De ämnesdidaktiska studierna fokuserar dock främst på uppsatsskrivning och skulle kunna ge plats för fler praktiskt orienterade uppgifter.

De små studentkullarna i KPU med inriktning mot många ämnen ger utmaningar i förutsättningarna för undervisning i det specifika ämnets didaktik. Uppgifter under VFU är därför särskilt viktiga för att ge studenterna möjlighet till ämnesdidaktisk reflektion utifrån den egna undervisningen, men kvaliteten i undervisningen varierar beroende på VFU-placering. Det självständiga arbetet har en tydlig ämnesdidaktisk inriktning.

2 Inledning

Utvärderingen har genomförts inom ramen för Treklöversamarbetet mellan Karlstads universitet (KAU), Linnéuniversitetet (LNU) och Mittuniversitetet (MIUN). Omgång 8, som denna utvärderingsomgång benämns, är ett uppsamlingsheat som fångar upp de utbildningar som tidigare inte utvärderas av UKÄ eller Treklövern. Det som utvärderats är ämnesdidaktiken i Ämneslärarutbildningen och i Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU).

Utvärderingsansvariga för de tre lärosätena har ansvarat för att sätta samman en kompetent bedömaregrupp. I det arbetet har följande aspekter varit vägledande: att den samlade kompetensen i bedömaregruppen ska ha (1) erfarenhet av lärarutbildning, (2) erfarenhet av utvärdering av lärarutbildning, (3) bred och djup ämnesdidaktisk kompetens.

Ordförande för bedömaregruppen professor emerita Astrid Pettersson har, förutom lång erfarenhet av lärarutbildning och utvärdering av lärarutbildningar i Sverige och Norden, djup kunskap inom det matematikdidaktiska fältet. Övriga externa ledamöter har varit universitetslektor Bo Lundahl (språkdidaktik), professor Magnus Hultén (naturvetenskap- och teknikdidaktik) och universitetslektor Johan Hansson (allmän-didaktik och de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik). De tre studeranderepresentanterna har erfarenhet från olika ämnesområden i ämneslärarprogrammen. Ellinor Falk studerar inriktningen engelska och samhällskunskap vid Karlstads universitet, Sebastian Gustafsson-Persson inriktningen biologi och kemi vid Linné-universitetet och Jennifer Bergman studerar inriktningen svenska och engelska vid Mittuniversitetet. Glenn Svedin, universitetslektor i historia och samhällskunskap, med bred erfarenhet av lärarutbildning och av utvärdering av lärarutbildning, docent Jesper Haglund med inriktning fysikdidaktik och seniorprofessor Lena Fritzén som är allmäntdidaktiker har varit utvärderingsansvariga. Glenn Svedin har inte deltagit i bedömningen av MIUN.

Som underlag för utvärderingen har bedömaregruppen utgått från självvärderingar från lärosätena, lärarkompetenstabeller, kompletterande information om genomströmning och studentantal, samt intervjuer med studenter, lärare och ledning. Omfattningen av utvärderingarna och utformningen av självvärderingarna har skilt sig åt mellan de tre lärosätena, vilket speglas i att även utvärderingsrapporterna är olika i omfattning och struktur.

I god kollegial anda har bedömaregruppen kritiskt granskat de examensmål som varit föremål för utvärderingen med syfte att främja lärosätenas utveckling. Bedömaregruppen uppmanar lärosätena att ta del av varandras rapporter, för erfarenhetsutbyte rörande hur liknande utmaningar har hanterats.

3 Yrkesexamen – Ämneslärarexamen

3.1 Sammanfattning och reflektioner för hela huvudområdet

Ämneslärarutbildningen vid MIUN, både på ämneslärarprogrammet och KPU, kännetecknas av små studentkullar. Detta hanteras i stor utsträckning genom samläsning i olika former, t.ex. att studenter på ämneslärarprogrammet samläser ämnesstudier med studenter på fristående kurser och att studenter på KPU grupperas i angränsande ämnen. Detta är ett rimligt sätt att möjliggöra ekonomi och kvalitet i utbildningen men skapar samtidigt utmaningar kring djup och bredd i ämnesdidaktiken i det specifika ämnet. Denna utmaning kring ämnesdidaktiken finns vid alla tre lärosäten som ingår i Omgång 8 av Treklöverutvärderingen.

Den högskolepedagogiska och ämnesdidaktiska kompetensen skiljer sig mellan de utvärderade utbildningarna och ämnena vid MIUN. De flesta involverade lärare är disputerade i respektive ämne, men involvering av lärare med egen lärarutbildning och erfarenhet av ämnesdidaktisk forskning skiljer sig åt. Engelskämnet saknar tydlig förankring i det svenska skolväsendet och ämnesdidaktisk forskning.

Studenternas förmåga att kritiskt reflektera över egna erfarenheter och forskningsresultat inom ämnesdidaktiken examineras huvudsakligen mot slutet av ämnesstudierna i respektive ämne med fokus på självständiga arbeten och examensarbete. I historia ligger en stor tonvikt på uppsatsskrivande, vilket är en styrka i detta avseende men sker på viss bekostnad av mer tillämpade ämnesdidaktiska moment kring ämnesundervisningen. I engelska saknas en tydlig koppling till ämnesdidaktisk teori, särskilt i litteraturvetenskap. Inom KPU är det självständiga arbetet särskilt viktigt för att ge en tydlig specialisering inom det valda ämnets didaktik.

Studenternas förmåga att tillämpa ämnesdidaktik och metodik examineras i stor utsträckning i samband med VFU. Det finns en gemensam struktur med VFU-uppgifter, men förberedelse inför VFU och bedömning hanteras olika i programmen och ämnena. Det finns en tydlig kontinuitet och progression i den ämnesdidaktiska undervisningen i historia på ämneslärarutbildningen, där studenterna är väl förberedda inför VFU. Som kontrast har ämnesundervisningen i engelska mindre inslag av ämnesdidaktik i undervisningen, och studenterna är inte på samma sätt väl förberedda inför VFU rörande centrala aktiviteter som planering och genomförande av undervisning och bedömning av elevarbeten. Inom KPU är utmaningen med de små kullarna särskilt tydlig rörande ämnesdidaktisk undervisning i det specifika ämnet. Det faktum att VFU examineras av lärare vid MIUN utifrån underlag från VFU-handledare på skolorna är en inbyggd utmaning i systemet, som känns igen i utvärderingen av de andra lärosätena inom Treklöversamarbetet.

3.2 Yrkesexamen – Ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan

Det nuvarande ämneslärarprogrammet vid Mittuniversitetet är ganska ungt. Den första kullen av studenter antogs inför höstterminen 2016. Dessa studenter har nyligen blivit färdiga med sina examina. Programmet ges med inriktning mot arbete i gymnasieskolan och har som mest erbjudit åtta olika ämneskombinationer, av ämnena historia, engelska, svenska, samhällskunskap och matematik. Från och med höstterminen 2021 har antalet valbara inriktningar begränsats till fyra: svenska/samhällskunskap, svenska/engelska, samhällskunskap/historia och historia/engelska. I historia/engelska har 8–21 studenter antagits per kull under perioden 2017–2021, i samhällskunskap/historia 4–18 studenter och i svenska/engelska 3–10 studenter. Svenska/samhällskunskap är en ny inriktning.

Programmet går på helfart och har hittills getts på campus Sundsvall i form av traditionella platsbundna studier (från ht 2022 med planerat intag i Östersund vartannat år). Treklöverutvärderingen begränsas till ämnesdidaktiken i ämnen som tidigare inte utvärderats, dvs. engelska och historia.

Ämneslärarprogrammet tillhör institutionen för humaniora och samhällsvetenskap (HSV) men involverar kurser från flera andra av universitetets institutioner. Lärarutbildningen genomgår en omorganisation där bland annat programråd har skapats för de olika lärarprogrammen. Programråden arbetar med frågor som rör kvalitetssäkring, utveckling och uppföljning i den dagliga verksamheten, ämnesövergripande genom hela utbildningen, medan kvalitetsansvaret i de enskilda kurserna vilar på respektive ämneskollegier.

Mittuniversitetet har en meriteringsmodell med två nivåer: meriterad och excellent lärare. För att bli behörig som lärare och senare även kunna ansöka om pedagogisk meritering måste läraren genomgå högskolepedagogisk utbildning motsvarande 15 hp.

Lärarutbildningen står för en stor del av MIUN:s forskning, men det är svårt att specificera hur stor del av den som genomförs inom ämnesdidaktik. Fakultetsledningen satsar medel på forskarutbildning, och det planeras för att det ska finnas ämnesdidaktiska doktorander i alla ämnen på ämneslärarutbildningen. Ambitionen är att i framtiden bygga upp ett forum för skolforskning och skolutveckling som kan samla ämnesdidaktiska forskare och doktorander.

3.2.1 De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell/relevant högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens

Avseende kompetens bland undervisande lärare i ämnesdidaktik är majoriteten disputerade, typiskt inom ämnet, och de har genomgått behörighetsgrundande högskolepedagogisk utbildning. Många av lärarna har även en lärarutbildning. Involvering, kompetens och erfarenhet av ämnesdidaktisk forskning varierar mellan ämnena.

En majoritet av undervisande lärare i **engelska** är disputerade och två av dem har inriktning mot didaktik. Lärarna har genomgått kurser i högskolepedagogik. Några av dem har praktisk lärarerfarenhet av undervisning i skola men ingen har genomgått en svensk lärarutbildning. Ämnesdidaktisk forskning genomförs på institutionen, men det är oklart i vilken utsträckning detta kopplas till ämneslärarutbildningen. Det framgår av självvärderingen att det har saknats stabilitet och kontinuitet i kollegiet; personalomsättningen har varit hög. Bedömargruppen ser ett behov för ytterligare involvering av lärare med en ämnesdidaktisk inriktning i undervisningen i engelska. Det finns även ett behov för en tydligare förankring i det svenska skolsystemet, med involvering av lärare med egen lärarutbildning på campusbaserade kurser, t.ex. genom att lärare från grundskola eller gymnasieskola involveras som adjungerade adjunkter.

En majoritet av undervisande lärare i **historia** är disputerade och har en historiedidaktisk inriktning, och flera är utbildade ämneslärare. Alla lärare har inte gått kurser i högskolepedagogik, men ämnet avsätter resurser för att möjliggöra att de läser upp behörighet. Aktivt arbete pågår med att bygga upp en ämnesdidaktisk forskningsmiljö i historieämnet. I kollegiet finns vidare ett intresse för mer samhällstillvänd historiedidaktisk forskning, t.ex. gällande historiekultur. Forskning gällande undervisning och lärande i historia inom skolans ram har dock inte lockat någon av lärarlaget, vilket bedömargruppen finner vara en brist.

3.2.2 Beskrivning av arbetet med ämnesdidaktiska examensmål

Ämneslärarutbildningen vid MIUN kännetecknas av samläsning med fristående kurser och andra program. Enligt ledning och lärare är det nödvändigt ur ett resursperspektiv. I engelska dominerar ämneslärarstudenterna med få studenter som läser engelska som fristående kurser, medan ämneslärarstudenterna är i minoritet i historiekurserna.

I **engelska** fokuserar A-kursen främst på att utveckla studenternas ämneskompetens. Enligt självvärderingen möter studenterna ämnesdidaktik i B-kursen i delmomentet Projekt: Andraspråksinlärning, med en introduktion till språkdidaktisk teori och undervisningsmetoder och en ämnesdidaktisk uppsats utifrån en egen undersökning, t.ex. intervjuer med lärare. C-kursens ämnesstudier har ämnesdidaktiska inslag i språk- och litteraturredidaktik med reflektioner om hur teorin kan anpassas och användas i skolundervisningen. Av intervjuerna framkom dock att de ämnesdidaktiska momenten även i dessa kurser är begränsade i praktiken.

Genom samläsningen under kurserna A och B och ämnesdidaktikens begränsade omfattning i kurserna menar bedömargruppen att det inte läggs en tydlig grund för ämnesdidaktiken i ämnet engelska. Studenterna är inte tillräckligt förberedda för centrala didaktiska uppgifter i engelska som planering och genomförande av undervisning och bedömning av elever inför VFU och den framtida lärargärningen. Det lämnas mycket till den enskilda studenten att reflektera över hur undervisning från universitetets kurser kan anpassas till den egna undervisningen på gymnasienivån.

Som det är nu svarar inte de två första terminernas engelskstudier mot att ämneslärarutbildningen ska vara en professionsutbildning. I intervjun betonar lärarna vikten av att fokusera på djup i ämneskunskaper. Detta är viktigt, men det ska inte ske på bekostnad av ämnesdidaktik och förberedelse inför praktiska aspekter av läraryrket.

I självvärderingen uttrycks ett behov att utöka ämnesdidaktiken i engelska, särskilt i de två första kurserna. Bedömaregruppen betonar att det särskilt för studenter som läser engelska som förstaämne är viktigt att de under sin första studietid möter frågor av relevans för deras framtida roll som lärare och får stöd i lärarblivandet.

En positiv utveckling är att ett ämnesdidaktiskt råd har skapats inom engelskämnet. Syftet är att kartlägga vad som redan görs och utveckla ämnesdidaktiken i lärarutbildningen vidare. Vidare planeras att ämnesdidaktik ska vara en fast punkt på agendan inom ämneskollegiet. Bedömaregruppen menar att det därutöver borde finnas samarbete på programövergripande nivå kring hur ämnesdidaktiken läggs upp.

Ämneslärarstudenterna med inriktning mot **historia** samläser i ämnesstudierna med studenter på fristående kurser men läser ämnesdidaktiska moment separat. Ämnesdidaktiska inslag introduceras redan från start i utbildningen. I A-kursen introduceras begrepp som historiebruk och historieförmedling och studenternas historiesyn utvecklas. I B-kursen läser studenterna 7,5 hp Historiedidaktisk introduktionskurs, som introducerar didaktisk teori och forskning och tränar studenterna i planering, bedömning och betygsättning av historieundervisning. Ämnesdidaktiken ligger sent under terminen och i självvärderingen lyfts möjligheten att flytta fram den. I C-kursen läser studenterna 7,5 hp Historiedidaktisk fördjupningskurs. Det finns en tydlig progression och fördjupning genom att studenterna examineras mot att tillämpa ämnesdidaktik i undervisning med fokus på bland annat digitala hjälpmedel.

Självvärderingen ger flera konkreta exempel på uppgifter där studenterna ska formulera elevuppgifter och provfrågor med underlag för bedömning mot kunskapskraven. Något som fungerar mycket väl är t.ex. den "bilduppgift" som beskrivs, eftersom den ger studenterna anledning att tillämpa egna kunskaper inom historiedidaktik och historievetenskap. Framför allt får de arbeta fram och reflektera över uppgifter att använda i skolundervisning. Ett annat positivt exempel är att studenterna gör en bedömning av och betygsätter ett autentiskt elevarbete och utvärderar om uppgiften var tydlig och välfunnen.

Övergripande visar historieämnet en tydlig kontinuitet och progression i ämnesdidaktiken, där den ligger som delkurser i de flesta terminer, och där VFU innefattar uppgifter utifrån konkreta ämnesdidaktiska frågor om undervisningspraktiken. Studenterna lyfter fram att de ämnesdidaktiska momenten i historia är en styrka med ämneslärarprogrammet.

Studenterna erhåller en stor mängd kurspoäng, totalt 37,5 hp, inom ämnesdidaktiska studier. Av dessa har bara 15 hp studerats inför den sista VFU-kursen. Av de kvarvarande 22,5 kurspoängen ägnas 15 hp åt en uppsats samt 7,5 hp åt en modul som beskriver det historiedidaktiska forskningsfältet. Dessa 22,5 hp är betydelsefulla för den

blivande lärarens förståelse av historiedidaktik som forskningsfält och torde skapa förutsättningar för ökad förmåga till didaktisk analys i samband med undervisning. Fördelningen av kurspoäng mellan de som gäller historieundervisning respektive forskning i och analys av historieundervisning är dock sned sett till studenternas kommande arbete som historielärare. Bedömaregruppen föreslår att de historiedidaktiska inslagens innehåll, omfattning och placering i utbildningen diskuteras. Antalet kurspoäng som ägnas till uppsatsskrivning skulle kunna reduceras. På så vis kan tid frigöras till fördjupning i skolnära historiedidaktik.

3.2.3 Arbetet med första valda examensmålet:

"visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik"

Examensmålet examineras huvudsakligen i slutet av ämnesstudierna i respektive ämne, framför allt i C-kurserna.

I B-kursen i **engelska** skriver studenterna en ämnesdidaktisk uppsats inom andraspråksinlärning, t.ex. utifrån intervjuer med lärare eller elever, enkäter eller klassrumsobservationer. Kritisk reflektion i relation till teori görs främst i ämnesstudierna på C-kursen. C-uppsatsen skrivs inom litteratur- eller språkdidaktik. Språkdidaktiska uppsatser baseras enligt självvärderingen ofta på fältstudier i skolan, men det skrivs inte tydligt fram hur uppsatser med inriktning mot litteraturvetenskap förankras i ämnesdidaktiken. Ämnesdidaktiska inslag i AV-kursen berörs inte i självvärderingen.

Självvärderingen ger sammantaget en begränsad grund för att studenterna ska kunna utveckla och fördjupa en vetenskapligt underbyggd ämnesdidaktisk förståelse i engelska. Det saknas till exempel beskrivningar av en vetenskapligt underbyggd kunskap om bedömning och läroplansteori, och om de olika språkförmågorna. Överhuvudtaget ges styrdokumentet en marginell roll i självvärderingen, och beskrivningarna genomsyras mestadels av ett ämnesbaserat synsätt som lägger till några ämnesdidaktiska spår. Det gäller särskilt exemplen om litteratur.

I C-kursen i **historia** examineras studenterna i uppgifter där de reflekterar utifrån didaktisk forskningslitteratur kring teori med relevans för undervisningen, såväl som tänkbara uppslag för examensarbete. C-uppsatsen i historia kan, men behöver inte, skrivas med didaktisk inriktning. I AV-kursen ges 7,5 hp Historiedidaktiskt forskningsfält och examensarbete om 15 hp med ämnesdidaktisk inriktning. Ingen student har dock ännu läst AV-kursen i historia.

Utbildningen i historia innehåller många inslag där teorier och forskningsmetoder inom ämnesdidaktiken behandlas och där studenterna sätter sig in i aktuellt forskningsläge och dessutom genomför egna studier. Det borgar för att studenterna får en undervisning som ger dem mycket goda möjligheter att nå detta examensmål.

3.2.4 Arbetet med andra valda examensmålet:

"visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser"

När det gäller studenternas tillämpning av ämnesdidaktik, inklusive metodik, är VFU en central del av ämneslärarprogrammet. Det finns en gemensam struktur mellan ämnena över uppgifter som studenterna ska genomföra i samband med VFU. Studenterna genomför en ämnesdidaktisk skriftlig uppgift med beskrivning av planering, genomförande och utvärdering av ett eller flera undervisningstillfällen, med reflektion mot bakgrund av didaktiska teorier. Studenterna skriver även en portfolio med reflektioner kring VFU. Ett trepartssamtal genomförs med studenten, VFU-handledaren på skolan och en ämnesrepresentant från MIUN, rörande studentens förmågor och utmaningar i relation till kursens lärandemål. Trepartssamtalet är formativt och bedöms inte. Besök har inte kunnat genomföras under coronapandemin, men ämnesrepresentanter från MIUN genomför såvitt bedömaregruppen förstår som regel fysiska besök på respektive skola, med observation av lektioner. Lärare vid MIUN sätter betyg utifrån underlag från VFU-handledaren.

Studenterna är inte väl förberedda inför VFU i **engelska**. De har inte fått tillräcklig träning i att planera undervisning eller bedöma elevuppgifter. De lämnas i stor utsträckning att lära sig detta under VFU. Studenterna har behov av en tydligare kontinuitet mellan didaktik under UVK och ämnesstudierna och VFU.

Studenterna är bättre förberedda inför VFU i **historia**. Enligt självvärderingen övar studenterna i B- och C-kurserna studenterna på att skapa elevuppgifter, examinerande uppgifter där de bearbetar bedömning och betygssättning mot bakgrund av styrdokument. De får även träna sig på att undervisa i fingerade klassrumssituationer. Studenterna ser värdet i portfoliouppgiften, med möjlighet att reflektera över läraryrket och situationer som uppstått, men de upplever samtidigt att de inte har fått feedback på den i historieämnet.

Övergripande finns en utmaning i att examensmålet till stor del examineras genom VFU och att betygssättande lärare vid MIUN främst får indirekt insyn i studentens förmåga utifrån VFU-handledarens bedömning. Denna utmaning delas med lärarutbildningen vid andra lärosäten. Att studenterna får ett lektionsbesök av en universitetslärare under varje VFU-kurs verkar rimligt för att en rättssäker examination av examensmålet ska kunna ske.

En annan utmaning är att förutsättningarna skiljer sig mellan ämnena, trots en gemensam struktur. I och med att de olika VFU-kurserna (inklusive inom UVK) ges av olika institutioner finns en variation i uppläggen, och det är stora skillnader mellan de olika VFU-perioderna. MIUN behöver gå igenom sina VFU-kurser så att de har ett lämpligt innehåll och inbegriper en tydlig progression. Framför allt bör det finnas en kommunikation med studenterna om förväntningar och krav.

3.3 Slutsatser och rekommendationer – Ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan

Ämneslärarutbildningen kännetecknas av en stor del samläsning av ämnesstudier med studenter på fristående program. Detta är en förutsättning för att kunna bedriva utbildningen, givet små studentkullar, men skapar även utmaningar i att forma en utbildning som förbereder studenterna för lärarprofessionen.

Lärarnas ämneskompetens och högskolepedagogiska kompetens är god i både engelska och historia. Inom historia finns en tydlig förankring i ämnesdidaktisk forskning och många av lärarna har svensk lärarutbildning, till skillnad från i engelska där detta i stor utsträckning saknas.

En övergripande utmaning är att skapa tydligare kopplingar mellan de olika delarna av ämneslärarutbildningen: UVK, ämnesstudier och VFU. Lärteorier, betyg och bedömning och läroplansteori kan introduceras inom UVK, men det är främst inom ämnesstudierna och VFU som studenterna får möjlighet att anpassa teorierna till det egna ämnet och tillämpa dem i undervisningen. Ämnesdidaktiken tjänar som en viktig brygga i detta avseende.

Det finns en progression och kontinuitet i den ämnesdidaktiska undervisningen i historia, där delkurser i ämnesdidaktik bygger på varandra under terminerna av ämnesstudier och där VFU innefattar uppgifter utifrån konkreta ämnesdidaktiska frågor om undervisningspraktiken. Tonvikten ligger på teori och uppsatsskrivande och skulle kunna innefatta mer undervisningsnära inslag.

Undervisningen i engelska har en tonvikt på ämnesstudier, särskilt i de första terminerna, och undervisningen i ämnesdidaktik är begränsad. Detta gör att studenterna inte får en tillräcklig fördjupning i ämnesdidaktisk teori eller träning i praktiska ämnesdidaktiska moment som lektionsplanering och bedömning av elevuppgifter. De är inte tillräckligt förberedda i ämnesdidaktik inför VFU och den framtida lärargärningen utifrån den högskoleförlagda undervisningen.

Ett utvecklingsarbete har initierats rörande den ämnesdidaktiska undervisningen i engelska, vilket är angeläget. Fakultetens planer på att utöka forskarutbildningen inom ämnesdidaktik är viktig för att stärka forskningsförankringen av ämnesdidaktiken i lärarutbildningen.

Är bra – goda exempel

- Lärarna i engelska och historia har bra ämneskompetens och högskolepedagogisk kompetens.
- Lärarna i historia har god ämnesdidaktisk kompetens och tydlig förankring i det svenska skolsystemet.
- Historieämnet visar många exempel på bra examinerande uppgifter i ämnesdidaktik, där studenterna t.ex. tränas i planering och genomförande av

undervisning, konstruktion och bedömning av elevuppgifter samt reflektion utifrån ämnesdidaktisk teori.

- Engelskämnet har tagit initiativ till ett ämnesdidaktiskt råd för att utveckla ämnesdidaktiken i lärarutbildningen.
- MIUN tar ett viktigt ansvar i regionen för försörjning av ämneslärare, trots små studentkullar.

Kan åtgärdas

- Historieämnet har en slagsida mot skrivande av uppsatser. Detta inslag skulle kunna minskas, för att möjliggöra fler praktiska, tillämpade moment om undervisningen i ämnet.
- Historieämnet skulle kunna utveckla den ämnesdidaktiska forskningen med en tydligare inriktning mot skolnära forskning, t.ex. med klassrumsstudier.

Bör åtgärdas

- Det saknas lärare med svensk lärarutbildning i engelskämnet, vilket begränsar utbildningens förankring i förutsättningarna för undervisning i den svenska skolan. Denna kompetens kan ökas genom rekrytering av lärare med sådan erfarenhet, alternativt involvering av lärare från skolväsendet som t.ex. adjungerade adjunkter.
- Det behövs ett tydligare djup i ämnesdidaktisk teori och metodik i engelska. Denna brist är särskilt tydlig inom litteraturvetenskap.
- Studenterna behöver vara bättre förberedda inför VFU i engelska rörande centrala aktiviteter som planering, genomförande och bedömning av undervisning.
- Det finns stora skillnader mellan ämnena i omfattning och arbetssätt inom ämnesdidaktiken och ett arbete bör initieras för att skapa mer lika förutsättningar i utbildningen. Till exempel borde undervisningen i engelska kunna låna bra undervisningsansatser och uppgiftstyper från historia.
- Det behöver skapas tydligare kopplingar mellan UVK, ämnesstudier och VFU. I detta kan ämnesdidaktiken tjäna som en brygga för tillämpning av lärt teorier, betyg och bedömning, läroplansteori och forskningsmetodik i respektive ämne.
- Planen att det ska finnas ämnesdidaktiska doktorander i alla ämnen på ämneslärarutbildningen och ett forum för skolforskning och skolutveckling som kan samla ämnesdidaktiska forskare och doktorander behöver följas upp.

3.4 Yrkesexamen – Ämneslärarexamen baserad på KPU

Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) är en påbyggnadsutbildning för den som vill bli ämneslärare och som redan har avklarade högskolestudier i ett eller flera skolämnen. Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV) är ansvarig för KPU vid MIUN. Utifrån självvärderingen framgår att utbildningen består av ett antal kurser förlagda till två sommarterminer och en höst- och en vårtermin. Detta innebär att utbildningen startar med en sommartermin. Därefter läser studenterna under höstterminen och vårterminen, och att studierna avslutas under ytterligare en sommartermin. Av kurserna utgör verksamhetsförlagd utbildning sammanlagt 30 hp då studenten tillsammans med erfarna lärare planerar undervisning och annan verksamhet i skolan. De tränas också i att utveckla samspelet med kollegor samt med elever och deras föräldrar. Den utbildningsvetenskapliga kärnan, 60 hp, innehåller områden som är viktiga för den framtida yrkesutövningen som till exempel betygsättning, läroplansteori och didaktik, sociala relationer, konflikthantering och ledarskap. Utbildningen innehåller även ett självständigt arbete som omfattar 15 hp som skrivs med ämnesdidaktisk inriktning. Kompletterande pedagogisk utbildning ges sedan sommaren 2019 på helfart i formen campus-distans. De senaste sökombgångarna (2020 och 2021) har ca 30 antagna studenter påbörjat utbildningen och omkring 20 studenter har varit kvar i utbildningen efter första kursen.

3.4.1 De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell/relevant högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens

Majoriteten av lärarna på KPU är disputerade i respektive ämnen eller pedagogik. Majoriteten har lärarutbildning och erfarenhet av undervisning i skola. Några av dem har inriktning mot ämnesdidaktik. De flesta undervisande lärare från UTV har genomgått högskolepedagogisk utbildning, men det är mer varierande för lärare från andra institutioner. Kompetensen tycks dock inte innefatta alla ämnen. Det finns exempelvis frågetecken för ämnena matematik, kemi och fysik.

Ett exempel på ett bra initiativ är att flera av lärarna under 2022 deltar i Skrivlyftet, en satsning för att stärka studenters kompetens i akademiskt skrivande och yrkesskrivande.

3.4.2 Beskrivning av arbetet med ämnesdidaktiska examensmål

Studentkullarna på KPU är små, vilket medför en svårighet att rikta in undervisningen i ämnesdidaktik mot varje enskilt ämne. Övergripande ämnesdidaktiska inslag ges i föreläsningsformat kring t.ex. naturvetenskapens och svenskämnet didaktik. Uppgifter och examinationer ges en tydligare ämnesinriktning genom uppdelning av studenterna i ämnesområden (t.ex. NO och SO) och reflektion kring ämnesdidaktiska val.

Ämnesövergripande arbete kan ses som en rimlig hantering av situationen med de små studentkullarna. Konsekvensen är dock att studenterna lämnas att själva tolka och tillämpa de mer allmänt formulerade didaktiska uppgifterna utifrån sina specifika

ämnen, vilket leder till frustration. Ämnesövergripande grupparbeten inriktas ibland mot andra ämnen än de som enskilda studenter utbildar sig för.

Självvärderingen bekräftar studentintervjuernas bild av utmaningen att få tillräcklig omfattning av ämnesdidaktik i examinerande uppgifter. Det är även en utmaning att identifiera relevant ämnesdidaktisk litteratur för att tydliggöra vad som är respektive ämnes egen didaktik.

3.4.3 Arbetet med första valda examensmålet:

"visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik"

Högskoleförlagda kurser och VFU ger studenterna möjlighet att omsätta teori i praktik för att möta examensmålet. Ett exempel ges på en gruppuppgift där studenterna planerar undervisning i sitt ämne där digitala verktyg ingår och med tydlig koppling till kurs- eller ämnesplan samt med didaktiska motiveringar. Läromedelsanalys och responsarbete ingår också.

Självständigt arbete skrivs med ämnesdidaktisk inriktning, vilket ger en fördjupning kring ämnesdidaktisk forskning i det specifika ämnet. Mot bakgrund av den ämnesövergripande karaktären på den ämnesdidaktiska undervisningen betonar bedömargruppen förankringen av det självständiga arbetet i det specifika ämnets didaktik.

Självvärderingen pekar på ett behov för litteratur som stärker kopplingen mellan teori och praktik, VFU och högskoleförlagda kurser. En översyn har påbörjats.

3.4.4 Arbetet med andra valda examensmålet:

"visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser"

Även om det inte betonas tydligt i självvärderingen examineras examensmålet rimligen till stor del genom studenternas genomförande av VFU. VFU genomförs under två perioder om vardera 15 hp, med en progression från fokus på lärande i ämnet till studentens tillägnande av en professionell yrkesidentitet som ämneslärare. Det ligger mycket på den enskilda studentens ansvar att ta kontakt med skolan där VFU ska genomföras och informera om upplägget. Kvaliteten i utbildningen hänger mycket på att "ha tur" vid tilldelningen av VFU-handledare, då det finns stora skillnader i studenternas erfarenheter. Under pandemin har trepartssamtal genomförts virtuellt utifrån videoinspelade lektioner. Det framkommer inte tydligt i vilken utsträckning studenterna får besök av lärare från MIUN under VFU under normala omständigheter.

Ett mittseminarium vid universitetet genomförs under den andra VFU-perioden. Det ger studenterna möjligheter till erfarenhetsutbyte, vilket de uppskattar.

Studenterna förbereds inför VFU genom uppgifter i de högskoleförlagda kurserna, men studenterna kommer till stor del in i läraruppdraget under tiden som de genomför VFU.

Som berörts under föregående examensmål genomför studenterna uppgifter där de i grupp skapar en planering utifrån styrdokument, med didaktiska motiveringar. Ur ett undervisningsperspektiv bidrar gruppens hela kompetens till individens kompetens. I självvärderingen pekas dock på utmaningen att examinera den enskilda studentens kunskap i gruppuppgifter, där deltagande i samtal betonas, bland annat där de ger respons på varandras arbeten. En möjlighet kan vara att komplettera uppgiften med en individuell skriftlig reflektion, t.ex. kring hur planeringen kan anpassas till studentens elevgrupper under VFU.

Exempel ges även på en uppgift där studenterna redogör för olika nyckelstrategier för teman kring bedömning, betygssättning och utvärdering utifrån given litteratur i seminarieform. Det är dock oklart i vilken utsträckning studenterna övar och blir examinerade på att skapa provuppgifter, bedömning och betygssättning i praktiken i relation till konkreta elevuppgifter i respektive ämne. Studenterna förbereds inte på ett tydligt sätt inför VFU på bedömning och betygssättning i praktiken.

I en annan gruppuppgift ska studenterna göra en planering i sitt ämne med relevanta kopplingar till ämnes- och kursplaner samt ge tydliga didaktiska och ämnesdidaktiska motiveringar till gjorda val. Uppgiften inkluderar läromedels- och kursplansanalyser. Gruppuppgiften kopplar tydligt till en skriftlig uppgift under VFU kring didaktiska val och motiv i relation till planering, genomförande och utvärdering av undervisning inom ett arbetsområde med anpassning till elevgruppen.

3.5 Slutsatser och rekommendationer

- Ämneslärarexamen baserad på KPU

Kompetensen inom pedagogik och ämnen är god bland undervisande lärare på KPU. Vissa av lärarna har ämnesdidaktisk inriktning och många har genomgått högskolepedagogisk utbildning.

Studentkullarna inom KPU är små, och studenterna antas med inriktning mot ganska många ämnen. Detta medför en utmaning i att åstadkomma en fördjupning i didaktiken i respektive ämne. Föreläsningar och gruppuppgifter har ofta en ämnesövergripande karaktär, och det är mycket upp till den enskilda studenten att tolka ämnesdidaktiska uppgifter utifrån det egna ämnets förutsättningar. Det självständiga arbetet, där studenterna handleds av ämnesdidaktiker, är viktigt för att ge dem en ämnesdidaktisk fördjupning.

En stor del av KPU utgörs av VFU där studenterna får erfarenhet av undervisning i sina respektive ämnen. Inom ramen för VFU genomförs värdefulla uppgifter inom

ämnesdidaktik, t.ex. planering, genomförande och utvärdering av undervisning, men det finns en variation i studenternas upplevelser av kvaliteten i VFU.

Är bra – goda exempel

- Även om det inte finns förordningsreglerade krav på ämnesdidaktik i KPU genomför studenterna inom ramen för de högskoleförlagda kurserna flera ämnesdidaktiska uppgifter, vilket förbereder dem inför praktisk undervisning under VFU och den framtida lärargärningen.
- Självständiga arbeten har en ämnesdidaktisk inriktning, vilket ger en fördjupning i ämnesdidaktisk teori.
- Mittseminarium under VFU är värdefullt för erfarenhetsutbyte med andra studenter och förankring med lärosätet.

Kan åtgärdas

- MIUN har en utmaning i de små studentkullarna i KPU, där studenterna inriktar sig mot olika ämnen. Ämnesdidaktikerna hanteras genom ämnesövergripande teman och grupparbeten. En möjlighet kan vara att utgå från begreppet komparativ ämnesdidaktik. Man bör kunna göra en poäng av att som student i ett eller ett par ämnen också få se och lära sig av exempel från andra ämnen. I kontrasten med andra ämnens didaktik kan det allmänna och det specifika i ämnesdidaktiken framgå. Detta kan vara en möjlig väg till att finna synergier på lärarutbildningar som MIUN där den ämnesdidaktiska kompetensen i vissa ämnen är låg.
- MIUN kan överväga att ersätta självständigt arbete med ett 7,5 hp utvecklingsarbete, utifrån exempel från KAU, eftersom studenterna redan tidigare har skrivit ett självständigt arbete i respektive ämne. Detta skulle kunna frigöra resurser för ytterligare ämnesdidaktisk fördjupning i respektive ämne.
- Muntliga gruppuppgifter skulle kunna kompletteras av individuella skriftliga reflektioner för att examinera den enskilda studentens kunskap.

Bör åtgärdas

- Studenterna bör förberedas bättre inför VFU på bedömning och betygssättning i relation till konkreta elevuppgifter.
- Lärosätet bör säkerställa att den verksamhetsförlagda utbildningen examineras rättssäkert, i möjligaste mån av ämnesdidaktiker.
- Kommunikationen mellan MIUN och skolor inför VFU behöver förbättras. I nuläget är det mycket upp till den enskilda studenten att informera skolan.
- Det behöver skapas tydligare kopplingar mellan högskoleförlagda kurser och VFU. I detta kan ämnesdidaktiken tjäna som en brygga för tillämpning av lärt teorier, betyg och bedömning, läroplansteori och forskningsmetodik i

respektive ämne. Den påbörjade översynen av litteratur för att stärka kopplingen mellan teori och praktik ligger väl i linje med detta.